

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

מתוך

כרך כו, תשל"ה

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

ל"העברית לרבדיה"

מר שמואל אשכנזי העיר במכתבו למערכת על מספר פרטים בחוברתי "העברית לרבדיה". ברשות המערכת אני מביא את תמצית הערותיו ואת תשובותי עליהן.

1. מר אשכנזי מעיר, שספרות הגאונים תחומיה הם במאות ז'-י"א, ולא ז'-י"ג, כפי שצינתי אני בעמ' יט. אמת היא, אבל אני כללתי עם הגאונים – ואמרתי זאת בפירוש – גם את ממשיכיהם, ראשי הישיבות בבגדאד, דמשק ומצרים, במאות י"ב – י"ג.

2. בטורים המקבילים של צורות אופייניות ללשון המקרא וללשון חכמים הצבתי את ש התלמודית לעומת אשר, האופיינית ללשון המקרא. מר אשכנזי מעיר, שמצא במקרא לא "במקומות מועטים", כפי שהערתי, אלא 122 פעמים. אך עובדה זו אינה שוללת את ההערכה המקובלת; שכן אשר (עם צירופי בכל"ם) מצויה קרוב לחמשת אלפים פעמים במקרא, ובלשון חכמים אינה מצויה.

3. בעמ' כ-כא הבאתי דוגמאות אחדות מחידושי הלשון הרבים של רש"י מתוך "היכל רש"י" ליצחק אבינרי (וכך ציינתי בהערה). דוגמאות אלה נלקחו מדברי ההקדמה שם בעמ' פג, ונבדקו כל אחת במקומה שם ב"מילון החידושים". אבינרי מציין כמה פעמים, שיש כמה "חידושים" שנתחדשו לפני רש"י, אלא שרש"י פרסמם, בחזרו עליהם כמה וכמה פעמים, ובתודעת העם כאילו הוא חידשם. מכל מקום אני

מסכים לדברי מר אשכנזי, שאת המלה הצלחה, הידועה לנו מברכת המזון, ואת המלה הרשעה (שנכתבה בטעות. היה צ"ל הרעשה, וגם עניין זה מוטל בספק) מוטב למחוק מהרשימה. אני מציע אפוא לכתוב במקומן שני חידושי רש"י אחרים: השאֵלה, התרסה (ראה עמ' קה-קו ב"היכל רש"י).

הערות המערכת:

מר אשכנזי מעיר עוד במכתבו הנז':

1. המקום היחיד בפירושי רש"י שמצינו בו הרעשה הוא שמות יד, כד, ואף זה אינו אלא שיבוש של הרעמה... והרי לשון רש"י: "ויהם, לשון מהומה... ושנינו בפרקי רבי אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי: כל מקום שנאמר בו מהומה, הרעמת קול הוא. וזה אב לכולן 'וירעם ה' בקול גדול וגו' על פלשתים ויהומם' (שמו"א ז, י)".

ובלשון אחרת חזר רש"י על כך בפירושו לשמו"א ה, יא: "מהימת מות, כל מהומות על ידי רעם; וזה אביהן: וירעם ה' וגו'. כך מפורש באגדת ל"ב מדות דר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי.

2. הספמה מצויה בספר יוסיפון פרק יז ("אלף דעות") ואלף הספמות) ובספר הערוך (ערך סכם: "ומל' זה נאמרו הספמות ענינים ודברים אשר עליהם נמנו וגמרו).

3. תחבושות מצויה בקרובת הקליר לפרשת זכור ("להגשים תחי לצולעת תחבושת").